

Васильєва Т.О.

кандидат філологічних наук

доцент кафедри іноземних мов і міжкультурної комунікації

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

МЕТАФОРИЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ *DEUDA*/БОРГ В ЕКОНОМІЧНОМУ ДИСКУРСІ ЗМІ ІСПАНІЇ (НА МАТЕРІАЛІ ЕКОНОМІЧНИХ ТЕКСТІВ ІНТЕРНЕТ-ВИДАНЬ)

***Анотація.** В статті розглянуто способи метафоричного представлення концепту *DEUDA*/БОРГ в економічних текстах іспаномовних ЗМІ, розміщених в інтернеті, за період з 2012 по 2020 рік. Дослідження проведено з позиції когнітивного підходу до вивчення мовних явищ та із залученням теорії когнітивної метафори і методу метафоричного моделювання. Враховуючи трикомпонентну структуру концепту, увагу спрямовано на образно-перцептивну складову концепту *DEUDA*/БОРГ, вербалізовану шляхом його метафоризації. Виявлено основні метафоричні моделі втілення досліджуваного концепту в іспаномовному медійному економічному дискурсі та здійснено їх класифікацію за сферою-джерелом.*

***Ключові слова:** концепт, поняттєвий субстрат, перцептивно-образний адстрат, валоративний епістрат, концептуальна метафора, метафорична модель, сфера-джерело, сфера-мишень.*

***Abstract.** The article considers the ways of metaphorical representation of the *DEUDA*/DEBT concept in the economic texts of the Spanish-language media posted on the Internet for the period from 2012 to 2020. The research has been conducted from the standpoint of a cognitive approach to the study of language phenomena and with the involvement of the theory of cognitive metaphor and the method of metaphorical modeling. Given the three-component structure of the concept, the attention is focused on the image-perceptual component of the concept of *DEUDA*/DEBT, verbalized by its metaphorization. The main metaphorical models of the embodiment of the studied concept in the Spanish-language media economic discourse have been revealed and their classification according to the source sphere has been carried out.*

***Key words:** concept, conceptual substratum, perceptual-image adstratum, valorative epistratum, conceptual metaphor, metaphorical model, sphere-source, sphere-target.*

Сучасна лінгвістика характеризується когнітивно-дискурсивним підходом до вивчення явищ мови, зокрема до дослідження різних типів дискурсу, серед яких економічний дискурс посідає одне із вагомих місць.

Для визначення сутності поняття «економічний дискурс» берем за основу погляди Т. Євтушиної і Н. Ковальської, які вважають економічним дискурсом «сукупність мовленнєвих актів у сфері економіки, а також створені професіоналами, неспеціалістами та журналістами усні та письмові тексти чи їх фрагменти, які відображають реалії економічного світу» [1, с. 44]. Водночас поділяємо думку науковців про існування підвидів економічного дискурсу, створеного його контамінацією з іншими видами дискурсів. Так, медійний економічний дискурс, що є результатом контамінації економічного і медійного дискурсів, російська дослідниця О. Петушинська визначає як «популярний економічний дискурс, створений засобами масової інформації, комунікативним завданням якого слід визнати необхідність не лише довести інформацію до адресата, але й вплинути на його думку та примусити до певних дій» [2].

Як і будь-який інший дискурс, медійний економічний дискурс має свої ідентифікаційні ознаки: комунікантів, канал комунікації, комунікативну ситуацію, прагматичну мету і набір ключових концептів. Одним із ключових концептів-термінів економічного дискурсу є концепт DEUDA/БОРГ.

Як в інтернет-джерелах, так і в друкованих виданнях ЗМІ розділ *Економіка* став місцем яскраво вираженої лінгвістичної креативності. Економічні тексти інтернет-видань, орієнтовані на масового читача, що не має спеціальної економічної освіти і не завжди розбирається в складних та емоційно сухих економічних термінах, не є привабливими. В пошуках оригінальності і привабливості для адресата (читача) автор економічних текстів використовує різноманітні ресурси мови. Домінування інтерпретації суспільно-економічних явищ над об'єктивністю викладення фактичного матеріалу в цих текстах інтернет-джерел викликають інтерес до їх дослідження як одного з найпотужніших інструментів лінгвістичної маніпуляції, що застосовується як з метою висвітлення економічної інформації, так і для впливу на свідомість адресата. Одним із потужних засобів, за допомогою якого можна впливати на настрої та політичні процеси є метафора. І досвідчений адресант — автор медійних текстів з економічної тематики — використовує її з найбільшою користю для себе.

Об'єктом нашого дослідження обрано один із фрагментів суспільно-економічної дійсності — концепт *DEUDA/БОРГ*, а **предмет** становить специфіка його метафоричної суб'єктивації як засобу вторинної номінації концепту в сучасному економічному дискурсі іспаномовних ЗМІ.

Мета статті полягає у встановленні образного складника концепту DEUDA/БОРГ в медійному економічному дискурсі, який вербалізується за допомогою концептуальних метафор, на **матеріалі** періодичних інтернет-джерел Іспанії та іспаномовних країн Латинської Америки в розділі Економіка.

Актуальність дослідження визначається активним розвитком когнітивної лінгвістики та наявністю різних підходів до вивчення концептів різних типів дискурсу, а також важливістю зазначеного концепту як терміну наукового економічного дискурсу, так його релевантність в медійному (популярному) економічному дискурсі.

Теоретичним підґрунтям наших розвідок стали праці науковців, присвячені дослідженню концептів, когнітивної метафори та метафоричного моделювання – основними поняттям, якими ми оперуємо у нашій роботі.

Характеристики концептів як об'єктів когнітивної лінгвістики та лінгвокультурології аналізувалися в працях вітчизняних та іноземних науковців (А. Бабушкін, О. Кубрякова, З. Попова, Й. Стернін, М. Болдирєв, В. Дем'янков, С. Жаботинська, С. Аскольдов, Н. Арутюнова, В. Телія, В. Карасик, Г. Слишкін, Ю. Степанов, С. Воркачов, О. Селіванова, О. Воробйова, В. Красних, В. Маслова, А. Приходько та ін.)

Ми погоджуємось із розумінням концепту російськими та українськими лінгвістами [3, с. 7; 4, с. 74; 5, с. 110; 6, с. 95] як багатовимірною ментальною утворенням, в якому виокремлюються поняттєва, образна та ціннісна складові. Як зазначає український лінгвіст А. Приходько, в цьому визначенні суттєвими є «три складові лінгвоконцептології: основа концепту (субстрат), надбудова-1 (адстрат) і

надбудова-2 (епістрат)». Поняттєвий субстрат відображає інформативну сутність концепту у вигляді набору дефініційних ознак. Це денотат, лексична одиниця — ім'я концепту. Перцептивно-образний адстрат — це ті знання, образи та асоціації, які викликані у свідомості у зв'язку з тим чи іншим денотатом. Він формується за допомогою когнітивних (концептуальних метафор) та асоціацій, закріплених в авторських і фольклорних прецедентних текстах [6, с. 57]. «Валоративний (ціннісний) епістрат базується на оцінності, яка полягає в наявності оцінних конотацій та сполучуваності імені концепту з оцінними епітетами, та актуальності концепту, що реалізується у частотності його вживання в реальній комунікації» [6, с. 49].

Одним із методів виявлення перцептивно-образного адстрату концепту є контекстуальний метод, метою якого є виявлення шляхів і способів його суб'єктивної мовленнєвої реалізації, і який виражається в надбанні ним нових додаткових конотацій, не зафіксованих в лексикографічних джерелах. Потужним способом суб'єктивної мовленнєвої реалізації концепту є когнітивна (концептуальна) метафора.

М. Джонсон та Дж. Лакофф, вчені, що започаткували теорію когнітивної метафори, вважають її способом «структурування нашого сприйняття, нашого мислення та наших дій» [7, с. 25]. Процес пізнання навколишнього світу відбувається за допомогою «осмислення та переживання явищ одного роду в термінах явищ іншого роду» [7, с. 27]. Метафора як ментальна оперативна одиниця об'єднує сферу-джерело, той простір, який є донором, та сферу-мішень, простір, який запозичує поняття донорської сфери. Елементи сфери-джерела структурують менш зрозумілу сферу-мішень, що і складає суть когнітивного потенціалу метафори. Структурування одного концепту в термінах іншого в межах когнітивної лінгвістики розглядається як процес метафоризації.

Провідні типи базових метафор, за Дж. Лакоффом і М. Джонсоном, включають: 1) структурні, коли один концепт метафорично структурується в термінах іншого; 2) орієнтаційні, що організують цілу систему концептів відносно іншої та надають їм просторову орієнтацію, спираючись на особливості побудови людського тіла та досвід його взаємодії з матеріальним світом; 3) онтологічні, які передбачають осмислення досвіду в термінах об'єктів, речовин і субстанцій, що дозволяє виокремлювати певні частини досвіду й трактувати їх як дискретні сутності або речовини якогось єдиного типу.

Для дослідження процесу метафоризації концепту DEUDA/БОРГ ми скористалися методом метафоричного моделювання, розробленого М. Джонсоном і Дж. Лакоффом, який отримав подальший розвиток у працях А. Баранова, Ю. Караулова, І. Кобозевої, А. Чудінова, М. Тернера, Ж. Фоконьє та інших дослідників. Як зазначає А. Чудінов, «метафоричне моделювання — це засіб усвідомлення, рубрикації, представлення та оцінки певного фрагменту дійсності, що відображає його національну, соціальну і особистісну самосвідомість, за допомогою сценаріїв, фреймів і слотів, які належать до іншої поняттєвої сфери» [8]. Схема зв'язку між поняттєвими сферами, яка існує або утворюється у свідомості носія мови, називається метафоричною моделлю.

У дослідженні способів метафоризації концепту DEUDA/БОРГ іспаномовного економічного дискурсу ЗМІ ми спираємось на когнітивний метод опису метафоричних моделей, в якому поєднуємо класифікацію базових метафоричних категорій (онтологічні, орієнтаційні та структурні метафори) Дж. Лакоффа та М. Джонсона із зручністю та візуальністю класифікації метафоричних моделей, розроблених у працях російських дослідників А. Чудінова, В. Карасика відповідно до природи найбільш релевантних концептів-джерел метафоричної експансії через їх вплив на реципієнта та їх частоту вживання (антропоморфні, природоморфні, соціальні, артефактні). Для того, щоб описати метафоричну модель, присутню в тому чи іншому типі дискурсу, необхідно виявити та охарактеризувати її наступні компоненти: сферу-джерело, тобто семантичне поле, до якого належать слова в їх прямому значенні; сферу-мету, тобто семантичне поле, до якого належать слова в переносному значенні, що входять до метафоричної моделі. У кожному типі метафори ми визначаємо фрейми та слоти, які мають найбільшу частоту в медійних економічних текстах, ілюструючи їх прикладами.

Аналізуючи метафоричну модель, можна визначити її продуктивність та частоту її використання, виявити прагматичний потенціал, тобто типові характеристики впливу на слухача, а також актуальність моделі для певної сфери спілкування, жанру мовлення, соціальні ситуації тощо.

Для аналізу лексики медійного економічного дискурсу ми створили базу даних, до якої увійшли економічні статті із загальнонаціональних щоденних періодичних видань та газет, що спеціалізуються на економіці (*eleconomista.es*, *elpais.com*, *cincodias.elpais.com*, *elmundo.es*, *larazon.es*, *abc.es*, *eldiario.es*, *expansion.com*, *lavanguardia.com*, *finanzas.com*, *iprofesional.com*, *elobservador.com.uy*, *bbc.com*) з 2011 року по теперішній час. З цих статей було відібрано та класифіковано лексику, яку використовують журналісти при написанні своїх статей.

Аналіз економічних текстів іспанської та латиноамериканської преси дозволив нам виявити 4 концептуальні метафори: антропоморфну метафору, представлену двома субметафорами: фізіологічною та морбальною; природоморфну; соціальну (воєнну, спортивну та театральну), артефактну та орієнтаційну.

Отримані результати. Найбільш значущі ознаки образного складника концепту DEUDA/БОРГ виявлено в таких метафоричних моделях DEUDA/БОРГ — UNA PERSONA/ЛЮДИНА, DEUDA/БОРГ — UNA ENFERMEDAD/ХВОРОБА, DEUDA/БОРГ — UN FENÓMENO DE NATURALEZA/ПРИРОДНЕ ЯВИЩЕ, DEUDA/БОРГ — UNA BOMBA/БОМБА, DEUDA/БОРГ — UN CÁMPEON/ЧЕМПІОН, DEUDA/БОРГ — UN MECANISMO/МЕХАНІЗМ. Розглянемо кожну з них.

Доволі часто зустрічаються випадки персоніфікації абстрактного поняття «борг». Тому однією із найпоширеніших метафоричних моделей в економічному дискурсі іспаномовних ЗМІ є **антропоморфна метафора DEUDA/БОРГ — UNA PERSONA/ЛЮДИНА**.

Фрейм «Поведінка». Адресант надає «боргу» людські моральні та поведінкові якості. «Борг» може бігти стрімголов допоки його не вдасться зупинити уряду: *La deuda pública sigue desbocada y el Gobierno no consigue atajarla* (*eleconomista.es*,

11.05.2019). Борг як людина може лізти вгору: *La deuda pública de España trepa al 98,8%, por encima de los objetivos (lavanguardia.com, 15.06.2018)*.

Для відображення небезпеки, до якої призводить збільшення державного боргу, адресант медійного економічного дискурсу відтворює образ боргу як людини, яка зупинилась на краю прірви. Цей образ передає всю трагічність ситуації в фінансово-економічній сфері:

La maldición europea amenaza al bono de EE.UU: *la deuda se asoma al abismo del rendimiento negativo (eleconomista.es, 05.03.2020)*.

Фрейм «**Фізіологічні процеси**». Боргу притаманні фізіологічні якості та зміни, які відбуваються в організмі людини. Так, борг має систему травлення (споживає ресурси), відчуває голод, має гарний апетит, який може призвести до збільшення ваги, а потім боротися із зайвою вагою, намагатися зменшити вагу: *El apetito por la deuda española no cesa, pese a la avalancha de oferta (expansión.com, 25.02.2015)*; *los recursos que consume la deuda son todavía considerables (elpais.com, 10.06.2018)*; *el año pasado España engordó su deuda pública en otros 37.000 millones (abc.es, 11.06.2018)*; *bajar el peso de la deuda (eleconomista, 05.06.2019)*.

Таке порівняння Боргу із Людиною полегшує сприймання читачем зміни у обсязі державного боргу і боротьбі з його збільшенням.

Фрейм «**Зовнішній вигляд і характер**». В межах цього фрейму концептуалізація абстрактного поняття «deuda/борг» відбувається за допомогою вживання автором атрибутів на позначення опису зовнішності та характеру людини у словосполученнях із лексемою *deuda*. Зовні Борг може бути «привабливим»: *Con respecto al sector privado, creen que sin una subida significativa de los tipos de interés, lo que podría incrementar el atractivo de esta deuda (eleconomista.es, 27.11.2017)*. За характером він «не такий вже й поганий»: *¿Pero se reduce todo a que la deuda pública no es tan mala como cuenta la leyenda? (elpais.com, 22.09.2015)*

Фрейм «**Соціальні стосунки**». Борг як і Людина може мати смертельних ворогів, які йому загрожують: *El crecimiento es el principal asesino de la deuda. La mejora de la actividad, eso sí, debería venir por el lado de la oferta. Este tipo de crecimiento se logra con reformas, reformas y más reformas (iprofesional.com, 10.06.2018)*.

Фрейм «**Моральний та психічний стан**». Борг може бути в поганому настрої, страждати від поганого самопочуття: *Día horrible para la deuda italiana y contagio para el resto. La deuda italiana sufrió hoy su peor sesión en 25 años (finanzas.com, 29.05.2018)*.

Фрейм «**Життя і смерть**». Він може бути живим або мертвим. Y la ratio legal de *deuda viva* sobre ingresos corrientes liquidados se situó en 2018 en el 59,55% (*elpais.com, 06.06.19*). Цікавим є подвійна метафора, в якій борг порівнюється із небіжчиком у шафі (в українській мові існує фразеологізм «скелет у шафі»). Зазначений вираз означає таємницю, що приховує людина, розкриття якої може зіпсувати її репутацію. У наведеному прикладі в якості людини виступає міністерство охорони здоров'я. Небіжчик у шафі — концепт DEUDA/БОРГ.

Según los expertos consultados, cuando se incluya el ejercicio de 2019, la deuda estará próxima a los 1.000 millones de euros. «*Este es el muerto en el armario de la*

Sanidad madrileña que ahora podemos conocer», concluye el diputado socialista José Manuel Freire, probablemente la persona que más ha estado persiguiendo esta cifra a lo largo de los años.... «*El muerto en el armario*», como califica Freire (*elpais.com*, 29.12.2019).

Окремим підвидом антропоморфної метафори є **морбiальна метафора**, сферою-джерелом якої виступає концепт ENFERMEDAD/ХВОРОБА. Використання метафоричної моделі DEUDA/БОРГ — ENFERMEDAD/ХВОРОБА не є випадковим. Під час концептуалізації абстрактних явищ за допомогою сфери-джерела ХВОРОБА людина спирається на власний чуттєвий досвід. Хвороба викликає страждання і потребує витримки пацієнта під час лікування. Проте витримка і оптимізм сприяють одужанню. Порівняння боргу із хворобою, яку потрібно сприйняти як неприємний факт, задля подолання якого потрібно налаштуватися на тривалий шлях боротьби із недугою, адресант психологічно налаштовує реципієнта на можливість введення владою певних обмежень в суспільно-економічній сфері, які передбачає наявність великого державного боргу, порівнюючи їх із життєво важливими ліками. Натомість Борг представлено болісним наслідком минулої економічної кризи, яка асоціюється із важкою хворобою: *La deuda pública es, junto con el desempleo, la herencia más dolorosa de la pasada crisis económica* (*elmundo.es*, 19.04.2018).

Симптоми такої хвороби об'єднані у фреймі «Симптоми»: Борг знекровлює банки: *La deuda desangra a la banca: ¿cómo es la cartera de las entidades españolas?* (*eleconomista.es*, 20.05.2018). Він як інфекційне захворювання може бути заразним: *Fitch dice que no hay riesgo de «contagio» por deuda europea* (*elobservador.com.uy* 11.04.2011). Проте можна протистояти цій інфекції. Вироблений на італійський борг «іmunитет» дозволяє протистояти небезпеці інфікування португальським: *Inmunidad de la deuda italiana resiste el contagio portugués* (*elobservador.com.uy* 11.04.2011).

В межах іншого фрейму «Діагноз» відбувається метафоричне перенесення концепту ADICCIÓN/ЗАЛЕЖНІСТЬ у сферу-мету DEUDA/БОРГ. Неможливість відмовитись від позик представлено як «хворобливу залежність» економіки від боргу. В цьому фреймі DEUDA/БОРГ виступає як залежність, від якої потрібно позбавитись: *Otra receta básica, pero difícil de llevar a cabo, es no gastar más de lo que se ingresa. El control del déficit público se antoja clave para desenganchar a las economías de su adicción a la deuda* (*iprofesional.com*, 10.06.2018). План виходу із цієї залежності концептуалізується як рецепт лікування від хвороби.

Борг як ракова пухлина може давати метастази, поширюючись на «здорові органи єврозони»: *El cáncer de la deuda se extiende peligrosamente a países considerados hasta ahora como órganos sanos de la zona euro: Finlandia y Bélgica* (*elmundo.es*, 24.02.2014).

В іспаномовних джерелах Латинської Америки борг метафоризовано як хронічну хворобу економічно залежних країн: *Deuda externa: la enfermedad crónica de los países dependientes* (*vocesenelfenix.com*, 12.04.2020).

В межах фрейму «Наслідки хвороби» державний борг актуалізовано як один із шрамів, що залишились після кризи разом із високим рівнем безробіття: *Las*

grandes cicatrices de la crisis son la elevada tasa de paro y *la deuda pública* (*elpais.com*, 20.12.19).

Заборгованість як хвороба може призвести до більш тяжких наслідків. Наприклад, до удушення боржників: *Las 3 grandes deudas que están «asfixiando» a los estadounidenses*. Es así como la gente termina atrapada en *tres grandes deudas que van asfixiando poco a poco a los deudores*: créditos de consumo, crédito automotriz y crédito estudiantil (*bbc.com*, 09.09.2019).

В межах фрейму «**Медичні інструменти і прилади**» Борг представлено як основний показник вимірювання фінансового здоров'я країни: *La deuda pública es uno de los principales indicadores para medir la salud financiera de un país* (*cincodias.elpais.com*, 29.03.2018).

Перцептивно-образна об'єктивація концепту DEUDA/БОРГ відбувається також за допомогою **соціальної метафори**, пов'язаної із діяльністю людини у суспільстві. А. Чудінов розрізняє такі підвиди соціальної метафори: воєнну, спортивну, театральну та кримінальну [8].

Широке використання і можливість розгортання зазначених метафор пов'язане із тим, що сучасна соціально-економічна ситуація усвідомлюється та структурується на основі концептів ВІЙНА, СПОРТ, ТЕАТР, ЗЛОЧИН. В медійних економічних текстах іспаномовних інтернет-джерел було виявлено три метафоричні моделі соціальної метафори для об'єктивації концепту DEUDA:

1. **Воєнна метафора**, в якій концептуальна сфера-джерело ВІЙНА використовується для створення метафоричних моделей, базовою з яких є SITUACIÓN ECONOMICA ES UNA GUERRA/ЕКОНОМІЧНА СИТУАЦІЯ — ВІЙНА. Війни у світі ніколи не припиняються, тому воєнна лексика є джерелом експансії в багатьох сферах соціального життя. Ця метафорична модель вже давно займає одну із ключових позицій в образному сприйнятті економічної ситуації в світі та є однією із ключових метафор економічного дискурсу. В такій метафоричній моделі об'єкти економічної діяльності РИНОК, БАНКИ, БІРЖІ та сама ЕКОНОМІКА виступають як воїни, а негативні явища економічної діяльності КРИЗА, БЕЗРОБІТТЯ, ІНФЛЯЦІЯ, БОРГ усвідомлюються як вороги або як зброя. В досліджуваній базі текстів нами виявлено такі моделі воєнної метафори DEUDA/БОРГ — БОМБА/БОМБА, DEUDA/БОРГ — CARGA/ЗАРЯД, DEUDA/БОРГ — AMENAZA/ЗАГРОЗА, які належать до фрейму «**Види зброї**». Метафоризація досліджуваного концепту відбувається за допомогою лексемноменів концептуального поля Види зброї 'bomba', 'bomba de relojería', 'carga de deuda', а також дієслів семантичного поля Війна: 'estallar', 'desactivar'. Державний борг усвідомлюється як небезпека для держави, як бомба, годинниковий механізм якої відраховує хвилини до вибуху, до моменту катастрофи. Небезпека вибуху повинна активізувати діяльність уряду, спрямовану на порятунок економіки: *La bomba de la deuda mundial amenaza con estallar* (*elpais.com*, 09.06.2018). *Un nivel de apalancamiento jamás visto desde la II Guerra Mundial es una bomba de relojería que puede estallar* en cualquier momento (*elpais.com*, 09.06.2018). *La economía mundial se enfrenta ahora a una bomba que debe ser desactivada con sumo cuidado* (*elpais.com*, 08.06.2018). *La carga de deuda del mundo se ha disparado* hasta los 164 billones de dólares, lo que equivale al 225% del PIB global (*economiahoy.mx*, 19.04.2018). *La deuda*

pública, que creció en 16.315 millones de euros durante el primer trimestre del año y se sitúa en el 98,8% del PIB, *se consolida como la principal amenaza de la economía española* (*eleconomista.es*, 15.06.2018). La desaceleración en Brasil, Rusia, China, Turquía o Argentina *convierte ese volumen de deuda en una bomba de relojería* para los mercados de capitales (*elpais.com*, 08.10.2015).

У фреймі «Сторони конфлікту» протиставлено реформи та політику з одного боку та борг і безробіття з іншого: *Aconseja seguir avanzando en las reformas y en las políticas de austeridad, «tanto para combatir la deuda soberana como para luchar contra el alto desempleo»* y los autores del estudio se quejan que de España «sigue consumiendo demasiado», pero anotan un desarrollo muy favorable de las exportaciones (*elmundo.es*, 24.02.2014).

Використання воєнної метафори автором медійних економічних текстів спрощує розуміння економічної ситуації адресатом, в менталітеті якого існує чітка уява про воєнні дії і про обмеженість альтернатив під час війни для успішного вирішення складних проблем та виправдання рішучих і кардинальних дій для отримання перемоги. Тому ця метафора має високий прагматичний потенціал в економічних текстах. Вона є емоційно забарвленою, звісно має відтінок тривоги, небезпеки, але також налаштовує на рішучі дії.

2. **Спортивна метафора** має менш розгалужену структуру для об'єктивації концепту DEUDA/БОРГ. В іспаномовних медійних текстах економічної тематики виокремлено метафоричну модель DEUDA/БОРГ — CAMPEÓN/ЧЕМПІОН, яка вербалізується словосполученнями перехідних дієслів семантичного поля Спорт із лексемою 'record': *batir récord, marcar récord*, вжитих із відтінком іронії, оскільки йдеться про негативні досягнення економіки — збільшення розміру державного боргу: *La deuda pública vuelve a batir récord* (*elpais.com*, 17.08.2017). De acuerdo con los datos publicados por el IIF, *la deuda empresarial no financiera marca récords* en Canadá, Francia y Suiza (*eleconomista.es*, 10.07.18). *La deuda pública bate un nuevo récord histórico* y suma ya 1,2 billones (*abc.es*, 21.08.19).

3. **Театральна метафора** є найменш типовим способом об'єктивації концепту БОРГ в іспаномовних економічних текстах ЗМІ. На його позначення метафорично використовуються лексеми 'papel', 'escenario', 'telón de fondo' та словосполучення 'actuar', 'desempeñar el papel', які належать до семантичного поля Театр, що слугує джерелом експансії зазначеного концепту у метафоричній моделі DEUDA/БОРГ — АСТОР/АКТОР: *El papel principal de la deuda pública* es que permite que la riqueza se transfiera a una fecha en el futuro, mientras que restringe el riesgo, recuerda el experto del banco francés. *Actúa como un activo sin riesgo y desempeña un papel vital en la estabilización del sistema financiero* (*elboletin.com*, 11.04.2020). *Déficit y deuda siguen estando en el telón de fondo de los Presupuestos del Estado* (*mundiario.com*, 07.04.2018); *en el peor de los escenarios, la deuda puede alcanzar el 140% para finales de este año* (*eleconomista.es*, 04.04.2020).

Природоморфна метафора, концептосфера якої охоплює об'єкти живої та неживої природи, в свою чергу поділяється на зооморфну, фітоморфну, ландшафтну, яка моделює дійсність за аналогією до елементів місцевості, та метафору природних явищ. Як свідчать приклади, виявлені в економічних текстах іспаномовних інтернет-джерел, природоморфна метафора є другою за поширенням

донорською зоною чи зоною експансії концепту DEUDA/БОРГ в медійному економічному дискурсі після антропоморфної метафори. В вищезгаданих джерелах нами виявлено такі метафоричні моделі концептуалізації економічного явища БОРГ: DEUDA/БОРГ — DESASTRE NATURAL/ FENÓMENOS DE NATURALEZA/ПРИРОДНЯ ПЕРЕШКОДА/ ПРИРОДНІ ЯВИЩА, де БОРГ представлено як боргову гору, яка загрожує поховати світову економіку: *Una montaña de deuda puede sepultar la economía global si cambian las condiciones financieras (eleconomista.es, 19.04.2018)*.

Борг концептуалізується як тінь, яка насувається на світову економіку, як перед грозою, або як хмара, яка затьмарила «оптимістичні перспективи ВМФ»: *La sombra de una elevada deuda se cierne sobre la economía mundial (expansion.com, 29.04.2018)*. La carga de *la deuda global ha nublado* lo que de otra forma hubiera sido una perspectiva optimista del FMI para la economía mundial (*economiahoy.mx, 19.04.2018*).

Доволі частим є порівняння державного боргу із стихійними лихами. В межах метафори природних явищ та катаклізмів борг вербалізується лексемами-номенами 'tormenta', 'terremoto', 'tsunami', 'ola masiva', 'iceberg', 'agujero negro' та дієсловами 'amenazar', 'azotar', 'ahogar', 'inundir':

Los terremotos de la deuda (abc.es, 19.05.11). *Terremoto en las Bolsas y en la deuda (hoy.es, 29.05.2018)*. *La deuda azota en el Norte y en el Sur con una fuerza impresionante (lavanguardia.com, 12.08.2012)*. *La deuda española inunda hoy el mercado de deuda (expansion.com, 13.05.14)*. *Un tsunami de deudas ahoga a la economía mundial (02.11.2012, bbc.com)*. *Estamos sentados sobre una montaña de deuda pública y privada (elconfidencial.com, 01.04.2020)*. *La tormenta de la deuda periférica regresa con fuerza al seno de la UE (idealista.com, 07.09.2010)*. *La deuda ahoga las cuentas municipales (15.12.15, cadenaser.com)*. *El auténtico agujero negro de la Sanidad madrileña (epais.com, 29.12.19)*. *Un tsunami de deudas ahoga a la economía mundial (bbc.com, 02.11.2012)*. *La deuda de las empresas de EE.UU: un iceberg de 14,8 billones de dólares (eleconomista.es, 27.11.2018)*. *Olas globales de deuda (elpais.com, 20.12.2019)*. *Pero mucha de la actual ola de deuda, imponente, está tomando formas más arriesgadas (elpais.com, 30.12.2019)*. *Una bola de nieve gigante y voraz. La factura total asciende a 164 billones de dólares, cantidad equivalente al 225% del PIB mundial (elpais.com, 09.06.2018)*.

В інших випадках БОРГ порівнюється із небезпекою на водоймах: слот «Водойми». У цьому слоті економіка концептуалізується як «заболочена» боргом водойма, чи як човен, що пливе по «морю боргів», в якому криється небезпека нашттовхнутися на «айсберг неплатоспроможності» та затонути: *Estados Unidos está empantanado en una deuda pública cada vez más grande, que pronto representará el 100% de su PIB, y en una deuda privada todavía mucho mayor (voltageirenet.net, 18.05.17)*. *La economía mundial navega en un mar de deudas*. La suma de la deuda estatal, provincial, municipal, individual, hipotecaria, corporativa, financiera y bancaria sugiere que en cualquier momento la nave puede *naufregar o estrellarse contra el témpano de lo impagable (bbc.com, 02.11.2012)*.

Медійний економічний дискурс використовує негативний прагматичний потенціал метафори природних стихій. Її достатня структурованість,

розгалуженість поняттєвої складової та традиційність створюють умови для її широкого використання. Цій метафорі притаманна негативна конотація. Образи стихійних лих та природніх катастроф акцентують увагу на форс-мажорних обставинах виникнення соціально-економічних проблем, зокрема, зростанні державного боргу, який стримує розвиток економіки, тобто, це негативне явище в економіці не залежить від конкретних осіб, представників влади. БОРГ сприймається як неминуче лихо, з яким потрібно змиритись. Слід зазначити, що фітоморфну та зооморфну метафори не виявлено серед засобів метафоризації концепту БОРГ, оскільки вони мають позитивну конотацію, не притаманну зазначеному концепту.

В межах **артефактної метафори** джерелом експансії концепту БОРГ слугують результати фізичної та інтелектуальної праці людини. Серед них виявлено концепти, що належать до поняттєвої сфери Геометричні фігури, Інструменти, Відходи. БОРГ уподібнюється до пастки для боржників: *Recuerda que la subida de tipos puede castigar a los endeudados, convirtiéndose en una especie de «trampa de deuda» que impida que los bancos centrales puedan salir de las políticas expansivas (elpais.es, 24.06.18).*

В іншому прикладі БОРГ концептуалізується як піраміда, побудована на відсоткових ставках. Наразі вони наближаються до нуля, але в разі підвищення ставок піраміда може розвалитися як карточний будиночок. Образом піраміди, що має нестійкий фундамент, адресант змальовує ненадійність фінансово-економічного стану країни за наявності боргу: *La pirámide de la deuda reposa sobre tasas de interés cercanas a cero. Aunque la alquimia de la Fed ha logrado hasta ahora evitar la inflación galopante resultante del constante y vertiginoso aumento de la masa monetaria, los analistas coinciden en que tarde o temprano la Reserva Federal tendrá que aumentar sus tasas de interés, con el riesgo de generar una depresión financiera que podría derribar el castillo de naipes virtual de los billetes verdes (voltage.com, 18.05.2017).*

Більш розгалужено представлено БОРГ як «відходи». В цій метафоричній моделі БОРГ актуалізовано за допомогою лексем-номенів 'basura', 'losa', 'lastre': *La deuda 'basura' de la Unión Europea renta igual que la pública de Estados Unidos. (eleconomista.es, 02.11.2017). Las deudas que ahora parecen fáciles de refinanciar con unos tipos muy bajos, pueden convertirse en una losa para algunas economías (eleconomista.es, 19.04.2018).*

Орієнтаційні метафори «організують цілу систему концептів відносно іншої системи» [7, с. 35]. В їх основі лежать просторові опозиції «верх-низ», «всередині-зовні», «попереду-позаду», «мілкий-глибокий». Такі метафори надають концепту просторову орієнтацію. Проте вони не є вільними. Вони орієнтовані на побудову нашого тіла та на наш культурний досвід. Так, *більше* орієнтовано вверху, а *менше* — вниз. Це пояснюється тим, що при збільшенні кількості фізичних предметів їх обсяг зростає. І навпаки. Більшість концептів організовано завдяки одній чи декільком орієнтаційним метафорам. Саме завдяки орієнтаційній метафорі *MÁS ES ARRIBA/ БІЛЬШЕ* — ВГОРУ збільшення обсягу боргу в економічних текстах втілено за допомогою дієслів та дієслівних словосполучень 'crecer', 'escaramar', 'comenzar un ascenso', 'alcanzar un pico', прикметників 'alto', 'elevado', іменників 'incremento', 'ascenso' у словосполученнях із лексемою — номеном концепту

'*deuda*', а метафорою MENOR ES ABAJO/ МЕНШЕ — ВНИЗ мотивовано використання дієслів '*rebajar*', '*bajar*', '*caer*': *la deuda comenzó un imparable ascenso*; si *la deuda pública española no empieza a bajar* del 100% del Producto Interior Bruto (PIB); Los *altos niveles de deuda*; a la *elevada deuda pública*; *La deuda española, de nuevo al borde del 99%*, apunta a su mayor subida en 4 años; *El incesante incremento de deuda*. En términos del tamaño de la economía, *la deuda pública venía disminuyendo* durante los últimos tres años y *cayó a un nivel* de 44.9% en 2019, luego de venir creciendo fuertemente en la administración de Enrique Peña Nieto y *alcanzar un pico* de 48.7% del PIB en 2016 (*economiahoy.mx*, 03.04.2020).

Висновки. Аналіз метафоричних моделей, використаних адресантом для актуалізації концепту DEUDA/БОРГ, що функціонують у сучасному іспаномовному медійному економічному дискурсі, свідчить про великий прагматичний потенціал метафори в концептуалізації економічних термінів і понять, який полягає в створенні експресивності економічних текстів (прагнення адресата надати текстам більшої гостроти та експресивності, привернути до них увагу читача-адресанта) та можливості доступного пояснення масовому адресату сутність економічних понять і феноменів суспільно-економічної ситуації. А також у впливі на свідомість адресата.

Іспаномовні засоби масової інформації вдаються до метафоричної суб'єктивації негативного явища соціально-економічної дійсності — DEUDA/БОРГ, із використанням переважно образів війни, хвороб людини, природних катаклізмів, що без сумніву впливає на свідомість адресата, підсилюючи негативну оцінку цьому явищу, і водночас приховує справжні причини його виникнення та винуватців. Обираючи образи форс мажору, обставин, які не залежать від волі людей, адресант імпліцитно налаштовує населення, тобто реципієнта, змиритися із існуючим станом речей, набратися терпіння та працювати над подоланням цього явища.

Аналіз метафоричних висловлювань дозволив виявити основні ознаки концепту DEUDA/БОРГ в медійному економічному дискурсі, а також виділити найпродуктивніші метафоричні моделі його актуалізації. У ході дослідження було встановлено, що найчастотнішими є антропоморфні та природоморфні метафори. Найвагоміші характеристики зазначеного концепту реалізуються у таких метафоричних моделях: DEUDA/БОРГ — UNA PERSONA/ЛЮДИНА, DEUDA/БОРГ — UNA ENFERMEDAD/ ХВОРОБА, DEUDA/БОРГ — UN FENÓMENO DE NATURALEZA/ПРИРОДНЕ ЯВИЩЕ, DEUDA/БОРГ — UNA BOMBA/БОМБА, DEUDA/БОРГ — UN CÁMPEON/ЧЕМПІОН, DEUDA/БОРГ — UN MECANISMO/МЕХАНІЗМ.

Перспективи дослідження. Перспективу вбачаємо в подальшому дослідженні перцептивно-образної складової концептів економічного медійного дискурсу, набутої в результаті метафоричної суб'єктивації, та порівняльному аналізі метафор медійного дискурсу в різних мовах.

Список використаних джерел

1. Евтушина Т., Ковальская Н. Экономический дискурс как объект лингвистического исследования / Т. Евтушина // Вестник Челябинского гос.

университета. 2014. — №6 (335). — Филология. Искусствоведение. — Вып. 88. — С. 42–46.

2. Петушинская Е.Г. Язык популярного экономического дискурса /Е. Г. Петушинская// Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук. Специальность — 10.02.04 — Германские языки. Москва, 2008. — 25 с.

3. Воркачев С.Г. Концепт как «зонтиковый термин» / С. Г. Воркачев // Язык, сознание, коммуникация. — М., 2003. — Вып. 24. — С. 5–12.

4. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / В. И. Карасик. — М.: Гнозис, 2004. — 390 с.

5. Красавский Н.А. Эмоциональные концепты в немецкой и русской лингвокультурах / Н. А. Красавский. — Волгоград: Перемена, 2001. — 495с.

6. Приходько А.М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики / А. М. Приходько. — Запоріжжя: Прем'єр, 2008. — 332 с.

7. Лакофф Дж. Метафоры, которыми мы живем / Дж. Лакофф, М. Джонсон // Теория метафоры. — М.: Прогресс, 1990. — С. 387–415.

8. Чудинов А.П. Метафорическая мозаика в современной политической коммуникации: [монография] / А. П. Чудинов. — Екатеринбург: Урал. гос. пед. ун-т, 2003. — 248 с.

Gvelesiani I.

Associate Professor of the Faculty of Humanities At Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Mumladze E.

Invited Lecturer at Tbilisi Humanitarian Teaching University

MIGRATION AND ENGLISH FOR SPECIFIC PURPOSES

***Abstract.** On the background of the contemporary migration and fusion of the world population, translanguaging and code-switching should be considered as useful tools for teaching ESP in multiethnic groups of students. In contrast to the traditional monolingual methodology, code-switching hinders students' marginalization as well as passivity and promotes proficiency in a target language. The paper deals with the innovative strategies of teaching English for specific purposes in pluriethnic groups of students.*

***Keywords:** English for Specific Purposes, migration, strategies, student, translanguaging.*

Introduction

«The number of international migrants in the world today is unprecedented, with an estimated 271.6 million people living in a country other than their country of birth. This is an increase of 51 million since 2010 and the figure is expected to grow» (Migration in Nepal, p.7). «Mobility of people and migration are often seen through the lens of labour markets» (P. Raghuram, G. Sondhi, M.W. Roberts, 2020). However, there are other significant reasons of a cross-national movement of the world population. These reasons are associated with a political situation, an increased connectivity, a rising inequality, governmental policies, socio-economic or environmental conditions, etc.

It is noteworthy that the movement of population is not a contemporary phenomenon. The history faced a lot of migrants, refugees, invaders and pilgrims